

samenleving genoemd, de profetie der toekomst schijnt.

Sedert toch willens en wetens die band werd doorgesneden, die zoowel heerscher als onderdaan, die den enkelen mensch en de gemeenschap bond aan eene hoogere zedelijke wet, — een wet alleen bestaanbaar en van dwingende kracht, waar men zich stelt onder de ordinantiën Gods, — zijn, met de gehoorzaamheid aan den Heer der Heeren en de liefde voor den naaste, die elementen uit den strijd gebannen die hem eenmaal in zijn omvang en hevigheid beperkten, en die, waar wonden geslagen waren, de olie reikten ter genezing. Aan den eenen kant toch is een samenleving zonder eenheid en zonder vrijheid tevens niet denkbaar, terwijl aan den anderen kant bij het verlaten van Gods Woord de eenheid niet anders dan dwang en verdrukking der vrijheid kan zijn, en de vrijheid gelijk staat met bandeloosheid, met een ontbinden van wat samenhoort. Deze vrijheid is als de dood, die door zijn gestadige werking alle atomen ontbindt, die niet rust, vóórdat die samenhang verbroken is, door welken alleen die duizende ondeelbare deeltjes een schoon en krachtig lichaam vormden, en die niets overlaat dan de ellende en vertering van de groeve.

Deze ontbinding der menschelijke samenleving poogt men tegen te houden door de vereeniging van wat heterogeen is, en door kunstmatige ineensmelting en oplossing van wat een eigen bestaan steeds voerde. Met welk gevolg, heeft de geschiedenis geleerd aan hem wien het revolutie-tijdperk van 1789 tot nu toe niet onbekend is.

Tot in bijzonderheden den aard en de werking dier beide beginselen en de gevolgen van den strijd tusschen beiden na te gaan, zou mij buiten den tijd voeren waarover ik beschikken mag. Ik wensch daarom, zonder hiermede partij te kiezen voor eene bedriegelijke vrijheidsleus, meer bijzonder stil te staan bij de centralisatie, welke trouwens ook door hare verdedigers niet zonder ophef het palladium van de vrijheid wordt genoemd.